

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Anders Peter Olesen.

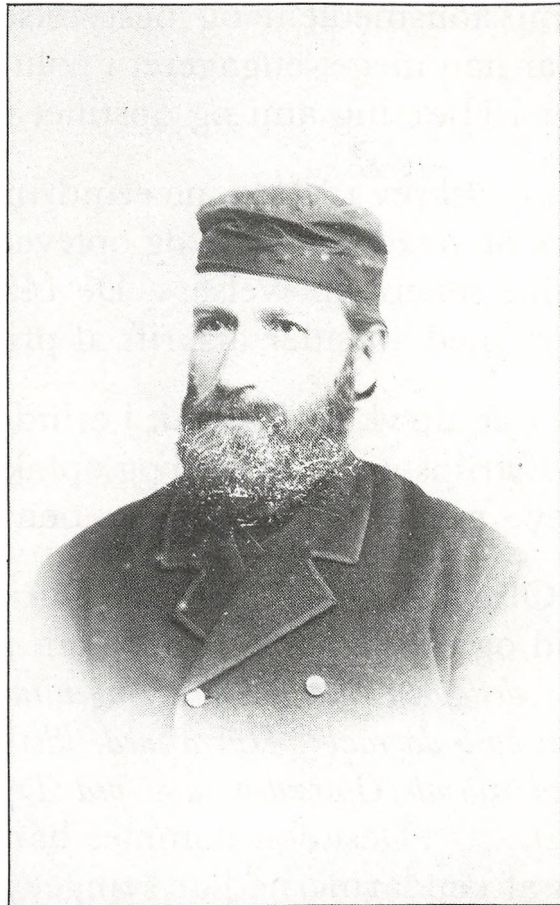

**BERETNING OM
ESTRUPS PROVISORIETID,
RIFFEL- OG SKYTTEFORENINGER
SAMT GENDARMERNE I VENDSYSSEL
- SPECIELT I ØSTER- OG
VESTER BRØNDERSLEV 1884-1886**

Udgivet i anledning af 100-året for
Gendarmslaget på Brønderslev Marked
6. september 1886

Anders Peter Olesen.

**BERETNING OM
ESTRUPS PROVISORIETID,
RIFFEL- OG SKYTTEFORENINGER
SAMT GENDARMERNE I VENDSYSSEL
- SPECIELT I ØSTER- OG
VESTER BRØNDERSLEV 1884-1886**

Udgivet i anledning af 100-året for
Gendarmslaget på Brønderslev Marked
6. september 1886

Lokalhistorisk Arkiv
for Øster Brønderslev-Hallund sogne, 1986

ANDERS PETER OLESEN

Anders Peter Olesen, der er født den 12. juli 1841, i Øster Brønderslev, var foruden købmand og landmand aktiv i byen som sognefoged, vurderingsmand, skolekommissionsmedlem og bestyrelsesmedlem i mange foreninger. Desuden var han meget engageret i politisk arbejde udenfor byen, i flere foreninger i Hjørring amt og opstillet til folketingsvalg.

Anders Peter Olesen nedskrev i 1914 sine erindringer med titlen »Beretning om mine Fædre og hvad jeg hørte og oplevede i mit Barndomshjem og om flere af mine senere oplevelser«. De 145 smukt renskrevne sider suppleredes senere med 45 sider afskrift af private breve m.m.

Nærværende hæfte er et aftryk af de afsnit i erindringerne, som dækker perioden omkring Estrups provisorietid og optakten til gendarmslaget i Vester Brønderslev - nu bare Brønderslev - den 6. september 1986.

En af Anders Peter Olsens sønner - Ole Jens Christian Olesen - blev idømt 4 × 5 dages vand og brød for sin medvirken i gendarmslaget for følgende forseelser: *»...deltaget i Mængdens Trængen ind paa og Pression mod Gendarmene, ligesom han også da raabte Hurra med, idet det stod ham klart, at Mængdens hensigt var ved truende Optræden samt ved Tryk og Pres af fordrive Gendarmene fra Markedet....«*. Desuden dømmes han for at have grebet efter en sabel, som en af gendarmene har svinget med.

Resten af erindringerne er også meget interessante - både for lokale beboere i og omkring Øster Brønderslev, som for bredere kredse i hele Vendsyssel og for alment historisk interesserede. Det er lokalhistorisk arkivs håb at udgive erindringerne samlet på et senere tidspunkt.

Da Estrup havde udsædt sin provisoriske
Finanslov den 12. April 1884 og Professor Gøes
havde udtalt sine berømte eller berøgtede Ord
"Retten maa vige for Magten, indtil der af den
er skabt en ny Ret", blev der indvarslet til
et Møde i Middelfart den 21. April s. A., hvortil der
indbides Repræsentanter for alle Valgkredse i
Landet. Vor Folketingsmand S. P. Christensen
og Skolelærer Peter Grundborg fra Thise Skole kom
da over til mig, og forlangte, at jeg sammen
med Gaardejer Christen Traugott skulde

Estrup
provisorisk Bid

møde som Repræsentanter for vor Valgkreds, der var nemlig ikke Tid til, at der ved et indvarslet Møde kunde ske Valg, og da vi gjorde Rejse paa egen Bekostning, havde jeg ikke noget imod at rejse paa denne Opfordring. Paa denne Rejse og under Opholdet i Middelfart lærte jeg flere betydelige Mænd at kende, dels ved Samtaler; men mest ved deres Udtalelser paa Mødet, under hvilket jeg ikke maalede et Ord. Der faldt mange store Ord imod Estrup og hans Folk; men der var dog megen Forvirring i Meningerne om, hvad der skulde gøres, det endte med at vedtage et Forslag af Kolstede, Dreborg, Rijsen og flere, at der skulde dannes en Forening (Spindlovsværneforening) organiseret for hele Landet, hvilket vi, der var tilstede, skulde faa ordnet naar vi kom hjem hver i sin Folketingskreds. Dette skete, og jeg var som Væstformand for Hjørring Amts 4. Kreds senere til et stort Møde i Aarhus, til dette Møde fik jeg 20 Kr. til Rejsegifter og Ophold. Jeg interesserede mig meget for at være med til disse Møder; men fandt det ikke rigtig, at jeg fremdeles skulde have den Glæde at være med, naar Rejse skulde ske paa Foreningens Bekostning og foreslog en anden til at rejse næste Gang til Mødet i Hjørring. Jeg var forresten bleven træt af at have med Foreningen at gøre, da jeg kom til den Forstaelse, at Foreningens Liv var lig dens Fødsel Forvirring og Uklarhed og jeg mindedes atter "Hive løs sig Rigets Hænder fra den fælles Folkemaal, da gaar Hoved, Fodder, Hænder latterlig paa egen Hæand". Der var flere hjemlige Møder s. v. s. Kredsvis, det sidste jeg var med til var i Traa, hvor

blandt andet droftedes, Skatteogtelse m. m. til
Slut kom en mere fremragende Mand med det
Forslag, og som han begrundede med, at der ikke
var nogen Fare ved at gennemføre det, og tillige til
Fordel for Befolkningen, nemlig at indvillige Estrup
ved ikke at bruge soldpligtige Værel. Forslaget vandt
Efterskikning fra alle paa tre Hænder nær. Jeg ind-
saa straks at dette ikke lod sig praktisere, og da
det var mod Slutningen af Mødet, og der allerede
var bestilt Snurrebrød ved fælles Bord for hel
Forsamlingen, foreslog jeg at vende til i Morgen
med Gennemførelsen, vi kan da faa en Snaps
til Maden. Ja, jeg var nu ikke blegere end de
øvrige, jeg havde været med til flere Qvæmheder,
som jeg siden har læst af; men alt var saa at
sige verdiløst, saa at jeg ikke vil itydelige mig
med at skrive mere om Grundlovsbevareningen,
der snart sov hen.

Der blandt jeg

Ved en stor Grundlovsfest i Narkens
Plantage i Trefter Sogn var mødt, efter Ordre
fra Ministeriet, baade Herredsfogden, hans 1ste og
2de Fuldmagtige samt Politibetjenten i Bøgholm
Herred, for at udtale muligt faldende oprikske
Taler. Der var mødt mange Mennesker, flere end
jeg nogensinde har set ved en Grundlovsfest. Der
var flere Talere; men alt forløb i Ro, derefter var
der stor Falderspisning i Ladeu ved Esper Hav-
ken, baade Herredsfogden og hans Fuldmagtigede
deltog i Falderspisningen, hvor der blev holdt flere
Taler. Min Ven, Kato og Barneleer Johan Andersen
holdt en Tale, som vandt Bifald fra næsten alle
Deltagerende, Herredsfogden indbefattet, thi han

Lakkede Andreasen og deltog i den for Fedrelandet af Andreasen indbragte Skad, der hørtes hin en Mislyd nemlig fra Johan Bøgeskov, der da var Lærer paa Høimø Højskole. Bøgeskov forlangte Ordet efter Andreasen og idtaltte da, at han vilde anbefale Andreasen at ønske i den ene Haand og skide i den anden, og derefter se hvilken Haand han fik mest i, latter fra nogle, og dermed Talernes Række forbi. Min Kone saa vel som flere Kvinder var tilstede, herad Kl. 10 lod jeg var Karl høre hende og flere Hjem. Jeg, Andreasen og flere var i Ordningsskommiteen, og som saadanne skulde vi have Tæssen opgjort og betalt de forskellige Udgifter, som Misik, Betaling til Ejeren af Gaarden Harken, hvis Spisehus og Lade var overladt os til Benyttelse. Andreasen og jeg kom først Hjem ved Solopgang.

Folketingsmandene holdt Møder rundt i Kredsen og opildnede Valgerne til Kamp mod Ministret og Politiet, det sidste var mi tilstede ved alle politiske Møder. Kongen sigtedes for at være Højrepartimand, der blev henpeget paa, at dersom vi her i Landet havde haft Folkevæbning som i Schweiz, saa havde Estrup ikke været at fortsætte Spillet paa provisoriske Finanslove; men var gaaet sin Vej. Der blev opfordret til at danne Piffelforeninger. Maalet var, hver Mand sin Piffel. Politiet, der var tilstede ved Møderne meldte til Forigheden, naar de mente der var faldne strafbare Udtalelser, som Majestætsfornærmelser eller Opfordringer til Forovertrædelser, og ikke saa faa Rigsdagsmænd samt flere af de mere

Piffelforeninger

hævnagende, politiske Ordførere blev sat under
Tiltale og idømt fra 1-6 Maaneders Fængsel.
Jeg erindrer nu kun navnene paa Jaa af dis-
se og nævner derfor kun enkelte: Chr. Bergvist-
nor 6 Maaneder, Guldbrandsen, Georg Himmel-
strøj, Redaktør Larsen m. fl. Med Dannelsen
af Riffelforeninger blev ikke til noget videre, en
Riffel kostede mindst 45 Kr. Jeg mente, at dersom
der vilde blive gjort rigtig alvor af Sagen, vilde der
nok blive idspædt Forbud mod Salg og Fudførelse
af Vaaben, og skyndte mig derfor at faa fat i
en Riffel. Jeg havde været til Landstingsvalg i
Salborg og købte ved denne Lejlighed en Riffel.

Heri Byen blev ogsaa dannet en Riffelforening,
men kun enkelte vilde være med til Øvelse i
Skydning, og denne Bevægelse løb lid i Landet
her som andre Speder. Vi havde her en Skyttefor-
ening, der havde bestaaet i flere Aar og havde paa
den Tid god Tilslutning, jeg var paa den Tid For-
mand af Kåm. Isak Svendsen, der egentlig var
Hovedlederen under Øvelserne boede uden for Byen,
ønskede at jeg paatog mig Tilbyret med Skydevold,
Skiver, Anskaffelse af Ammunition, Skydebogens Fø-
relse o. s. v., det voldske Ulylighed, at jeg skulde gaa
til Isaks Hjem, for at forhandle med ham om et
og andet, af Administrations Hensyn blev jeg Formand
af Kåm i det mindste. Paa Grund af det politiske
Røre og af Hensyn til Riffeløret idspæds Regeringen
Forbud mod alle Skydeøvelser ogsaa i de danske Skyt-
teforeninger. Blandt Foreningens Skydere og Delingsfø-
rere, var den langt overvejende Del sdsent for, at
vi Trods Forbudet skulde fortsætte Skydningerne,

Skytteforening.

som Formand følte jeg vel nok mere end de
øvrige Ansvar for at fortsætte. Jeg var da klar
over, at alle de unge Skytter, der her var 16-20 Aar,
blindt fulgte Delingsførerene, da dette tog sig mest
modigt ind; men jeg visste ogsaa, at dersom Over-
budsens skulde straffes efter Forbudets Ordlyd, saa
ville de unge og deres Forældre med rette beklage
vi ældre og især mig som Formand, at vi havde
bragt dem i denne Forlegenhed. Vi holdt en saakaldt
Generalforsamling om Spørgsmaalet, hvor det kom
til en heftig Ordstrid mellem os, thi det skinnede
igennem, at de øvrige Ledere mente, at det var
Klystagslighed fra min Side, at jeg ikke ville være
med til at fortsætte. Jeg erklærede til Slut at
Skydningen i Foreningen var herefter indtil
videre ophørt, og som Folge deraf maatte hver
enkelt bære Bølgene for sit Vedkommende, hvis
han fortsatte Skydningen. Der rejste sig nu
blandt Lederne endel Uvilje over for mig, og en
Del fortsatte Skydningen. En Dag, da jeg mødte
disse paa Vejen hjem fra Skydeøvelserne, begyndte
de saa smaat, da de fik Øje paa mig, at synge
en Sang, der gav Udtryk for Mod og Mandens.
Det varede dog ikke længe inden den ene og den an-
den holdt sig fra at deltage i Qvækerne og Skydning-
en ophørte. I Forbudet mod Skydningen var der
tilføjet, at der hos Amtmanden kunde søges særlig
Tilladelse til, at fortsætte med Skydeøvelserne, hvilket
Spørgsmaal var droppet paa den for nævnte Gene-
ralforsamling; men ingen var bleven for at søge
Tilladelsen, jeg heller ikke, jeg mente, at det var
bedst at se Tiden an, efterhaanden som Tiden

gik, kom de ringe Skytter til at længes efter at komme i Gang med Skydningen igen. vi holdt Møde, om der skulde søges Tilladelse til at optage Skydningen ^{igen} eller ej. De der havde fortsat med Øvelserne kunde ikke være med til at søge Tilladelsen, hvilket jo ogsaa var for meget at forlange af dem; men det endte med, at jeg som Formand paa egen Vegne maatte søge Tilladelsen. Jeg var sikker paa, at jeg let vilde kunde faa Herredsfogdens Subbefaling paa Ansøgningen. Jeg skrev derfor en saadan, fik Herredsfogdens Subbefaling paa Ansøgningen og derefter Amtmandens Tilladelse. Der var Jubel hos de ringe den Dag, da vi atter begyndte Skydningen.

Kredsen her var indordnet under Aalborg Amts Skytteforening, fordi der ikke var nogen Hjørring Amts Skytteforening, da Kredsen her begyndte. Kredsen her deltog som Skyttekreds, sammen med flere Kredse i den nu oprettede Hjørring Amts Skytteforening, i et stort politisk Møde i Hjørring, hvor der blandt andre Talere var Kirkede Chr. Berg. Hver Kreds mødte med sin Fane, og vor Kreds havde anskaffet hvide Klæder i den Anledning. Uden for Hjørring Jernbanestation blev Kredsen ordnet, og vi gik i Procession gennem Byen og et Stykke ud ad Landevejen til Fæstpladsen med Musik i Spidsen, der spillede blandt andet Melodien til Tungen, Valse med Estrup, Scenerier og Ravn, vi vil ingen revnet Grundlov ha i Kongens Kølshavn o. s. v. Helt opviede jo de mange Højremand i Hjørring, hvilket jo ogsaa for en Del var Hensigten. Der var meget stor

Forskriftning til Mødet, der først sluttede ved Soludgang, hvorefter vi marcherede i ordret Tropp ad samme Vej tilbage til Stationen. Vor Loin Kristian var i de meniges Rækker, og vor Loin Jakob, der kun var en stor Dreng, der ved alle Lejligheder meldte sig naar Skyttekredsen var samlet for at se og høre, var ogsaa med i Hjørring; men maatte gaa paa Forbøvet gennem Byen. Om Aftenen paa Vejen til Stationen blev vi fulgt af en Flok Hjørring Dreng, der raabte "Op med Estrup"; Jakob svarede med: "Med med Estrup"; og han kom derved i Hængemang med Hjørringdrengene flere Gange men han holdt sig nær til Skytterne herfra Byen og disse syntes saa godt om den uordige Dreng, at de greb ind, naar det blev ham for broget. Lad mig her tilføje, at der var indhegnet en stor Føl sesplads inde ved Mødepladsen, hvor Skytterne fremviste flere Følser, der overvåredes af Meneske-mærken, og jeg var glad ved og stolt over en Fremvisning af Høkkerslag af 12 Mand af vore Skyttere under Isak Svendsens Kommando, hans Kommandord og selve Følserne var imponerende, og Tilskuerne klappede, alt en Hæder for vor Kreds jeg selv var i mit Indre glad og taknemlig over for Isak Svendsen.

Vor Deltagelse i dette Møde var bleven indberettet til Bespyrelsen for Saltnag Amt's Skytteforening, hvoriunder vi hørte, der kom herefter en Skrivelse til Kredsen her med en Frettesættelse, for at vi havde deltaget i nævnte Møde som Skyttekreds uden indhentet Samtykke. Skytteforeningen maatte ikke optræde som Deltager i

Partikulære Møder, og vi var derved nu sat
ideen for Salborg Amt Skytteforening, samt at vi
nu havde at tilbagelevere de Salborg Amt Skytte-
forening tilhørende Qvælsrifler og andet Materiel.
Vi holdt derefter Møde om denne Sag, de fleste, navn-
lig de ældre og mere berindige, vilde sende en For-
varskrivelse for vor Optræden; men samtidig
lade Beskyelsen vide, at vi gerne meldte os ind i
Hjørring Amts Skytteforening, som gerne vilde
optage os, og saa sende Riflerne m. m. tilbage til
Salborg Amt Skytteforening. Dette synes jeg ikke
om, og jeg fik saa Tilladelse til at sende et Brev,
som, jeg senere kom til Overbevisning om, var
sæmmelig overmodigt, samt den Erklæring, at vi
nøglede at indlevere Riflerne. Dette sidste forekom-
mer mig ikke, at nogen havde noget imod, me-
dens de mere berindige misbilligede Skrivelsens
Indhold. Jeg var klar over, at det gennem Poli-
tiet vilde blive forsøgt, at tage Riflerne fra os. Jeg
vidste, at Herredsfogden for Borghus Herred var
velvilligt stemt overfor mig, og haabede derfor, at
det ikke skulde lykkes Beskyelsen for Salborg Amt
Skytteforening, at fratage os Riflerne, dette mit
Haab røbede jeg imidlertid ikke for nogen. Efter
yderligere Forhandling mellem os og Amt Skytte-
foreningen, kom der senere en Skrivelse fra vor
Herredsfoged, der lød paa, at Salborg Amt
Skytteforening gennem Politiet i Salborg havde
forlangt Herredsfogden til at faa Riflerne indleve-
ret ved en Fogedforretning hos mig, da Riflerne fand-
tes i min Besiddelse; men han bad mig om, at
komme op paa Herredskontoret, for at tale med

ham forinden Fogedforeningen foretoges. Sandheden vil jeg ikke anføre noget af, kun vil jeg sige, at jeg fik Rede paa, de for en Fogedforening galdende Love. Jeg rejste Hjem med det Forsæt, at Riflerne skulde gemmes saaledes, at Politiet, naar det kom, ikke kunde finde dem. Jeg ventede, men der kom ingen Foged, vi tog Riflerne i Brug og horte ikke senere noget til Sagen.

Efter længere Tids Forløb meldte vor Kreds sig ind under Hjørring Amts Skytteforening, og jeg afgik som Formand, fordi der var bleven en betydelig Uoverensstemmelse mellem mig og de øvrige ledere, væsentlig fordi jeg ikke vilde ind under Hjørring Amts Skytteforening, men forblive i Aalborg Amt. Jeg mindrer ikke om Riflerne blev tilbageleveret Aalborg Kreds, da Kredsene gik ind under Hjørring Amt.

Min Grund til at forblive under Aalborg Amts Skytteforening var denne, at jeg mente, at den lededes i det oprindelige Spor i National: Land, vel var Spidserne i Overledelsen Høje Mand, men hæderlige og brave Mennesker. Det Postyr som Ludvig og Hans Mosbæk stod i Spidsen for og som havde tiltalt de yngre her, havde jeg ingen Agtelse for. Disse to navnlig Ludvig tillod sig at sende en Rundskrivelse til Kredsene, om hvordan vi havde at forholde os paa to Generalforsamlinger, og de yngre her næsten foragtede de to Mosbækkers, men deres Optreden faldt tilslut ykkeligt ind, deril kom at Aalborg i flere Henseender havde Fordele for de aarlige Sammenkomster end Hjørring havde at byde og desuden smagte Ledelsen her mere af

Partipolitik end heldigt var, saant at Bespyrelsen i Søborg Amts Skyttekreds i Hovedsagen havde Ret i, at Kredsen her ikke skulde benyttes som Tryk ved politiske Møder, ogsaa i dette Stykke gjaldt for mig Advarselen. Rive løs sig Rigets Stænder, fra den fælles Folkeaad' o. s. v. Af Styrelsen her stik paa min Side Andreasen og hiddes Frederik Krogh; men den sidste var ved flere Lejligheder paa Takken af mig, han mødte sjældent hverken til Qvæle eller til Møderne for meget sent, og var da altid kritisk over for det vedtagne og Gangen i Qvælsene. Jeg mente det var bedst overfor de unge, at Skydningene begyndte til den fastsatte Tid og lededes efter bestemte Regler, som enhver saa vel som jeg skulde overholde. Jeg mødte bestemt til Tiden og Delingsførerne paa en ad for naar ligesaa, og naar alle de mødte havde afgivet deres Skrid, sluttedes Qvælsen, saa de der kom bag efter, maatte se om der var nogen, der vilde være dem til Hjælp; men dette var aldeles frivilligt. For denne Ordning, som var vedtagen, siden at Krogh havde givet Møde, overfisede han mig med fornærmelige Ord, dertil kom, at han sigtede mig for irrigt Regnskabs Afreggelse, som var for mig et meget ont Punkt. Ingen troede paa denne Sigtelser, men heller ingen havde Mod til paa vor Generalforsamling, at yde mig Forsvar over for ham. Af disse og de foranførte Grunde besluttede jeg at fratræde som Formand, og Krogh blev saa valgt i mit Sted og med min Tilslutning. Jeg har dog siden ikke kommen til Erkendelse af, at Kredsen vandt noget, hverken ved Formandskiftet eller ved at

træde ind i Hjørring Amts Skytteforening, den
er i alt Fald sygnet hen om end ikke afgaaet
ved Døden; men jeg maa sige at slige Livsfore-
ninger er da ikke et Urværk, et *Perpetuum Mobile*
der naar det en Gang er sat i Gang forløbter
ideen at trækkes op, der maa en Gang imellem
nye Kræfter til og en Forandring i Formene, og
jeg er forsonet med, som det hedder: "Hvad der fik vor
Ungdoms Kærlighed, maa vi paa vore gamle Dage
opsøge i Gravene". Jeg havde haft megen Glæde af
min Virksomhed i Skytteforeningen. Under det før
beskrevne politiske Røre, var der isik hos Regeringen
opkommet en Frygt for, at det skulde komme til
Afsandgribeligheder, og den ildsede visusk af den
Grund det saakaldte Gendarmeri Provisorium, d.
s. s. en Lov, hvorefter der oprettedes et Gendarmeri-
køys bestaaende af tidlige Militærpersoner, der
meldte sig frivillig til Tjeneste; med Befalings-
mand af Hæren. Af dette Køys blev c. 30 Mand
indkvarteret paa Gaarden, Skipspræst og i V. Brøn-
derslev. de blev daglig sendt ud mest 10 og 10
tilhest omkring i Omegnen ogsaa her i Byen.
Om Efteraaret kom der nogle Fodgendanner her
over, de gik og lejede ind af Vinduerne og stak
ned Vinduerne og lyttede efter, hvad der blev sagt om
af Hensyn til mine Forældres Gæmmer, der faar det
reddere at læse, maa jeg særlig omtale hans Fa-
der, vor Loin Jakob, der paa den Tid var 12-13 Aar,
han meldte sig altid om Aftenen, naar Skytter og
andre var forsamlede, og satte sig paa Bordet
ved Kæbelønnen i Dagligstuen, for at høre
paa vor Samtale. For at disse Gendannerne

Gendanner.

+ 1000
Aftenen

dog vi Pifflerne frem indenfor de nedrullede
Gardiner, der dog ikke var anderledes nedrullet, end
at det var midligt for Gendarmerne at se, hvad der
foregik, der blev gjort Greb med Pifflerne, de
blev pudsede, og der blev foretaget Digteviser, sungen
fædrelandsk Sange, og imellem dem populære Viser.
"Væk med Estrup, Scavinius og Raun" o. s. v. Af dem,
der næsten al Tid var tilstede, til jeg nævner, Esak
Jenssen, Martin Jørgensen, Søren Bødker, Christian
Gaarden, Martin Kristiansen (Skredder) af og til Johan
Andreasen og en sjelden Gang Frederik Krogh, Jakob
kom, ved at overvære disse Sammenkomster, til at
nære Uvillie mod Gendarmerne, saa naar de om
Dagen red gennem Byen, raabte han "Væk med
Estrup" efter dem; men disse gjorde dog intet ud
over at se tilbage efter, hvor Rødet kom fra. De
opdagede vist, at hans Moder kom ind i Søren
og trak ham indenfor.

En Gang om Sommeren sad jeg i vor Spadsstue
og talte med Hornmøller, der da var rejsende Agent
for Færchs Tobakfabrik i Holsløbro, den eneste
Handelsrejsende jeg satte Pris paa at faa en Samta-
le med om Samfundsspørgsmaalene, han var
Medlem af Holsløbro Valgmændighed, og det var altid
en Regel, at han skulde med ind til en Samtale,
og have et Glas Vin (Corkvin) til lidt Smakage.
Den nævnte Dag kom vi ind paa Politik, han
var Højremand og kom til at tale saa højt, at Ja-
kop kunde høre det inde i Gaarden, hvad vi spedes
om. Jakob kom da hen og spillede sig med Ryggen
til Muren ved Siden af det aabne Vindue til den
Stue, hvori vi sad, og saa begyndte han at isemme

"Væk med Esprijs Leavenius og Ravn" o. s. v. Min
og Hornmøllers Dandsale endte med, at han ingen
Ordre fik paa Tobak, og jeg betalte ham, hvad jeg
var ham skyldig, og erklærede, at jeg ikke vilde
have mere med ham eller Fabrikken at gøre.
Efter længere Tids Forløb mødtes vi paa et Køb-
mandskontor i Hjørring, han spurgte til mit
Befindende, jeg ligesaa til hans, han spurgte
mig derefter, om han ikke skulde komme og lide
paa mig, naar han atter kom gennem Ø. Bron-
derlev, Vi lo begge to, da han senere kom ind
til mig, og saa var alt i den gamle Gænge.

Saa vidt jeg husker var det i Aaret 1886, at
der paa det store Brønderlev Mark skete et
stort Sammenstød mellem Gendarmerne og
Markesfolkene, jeg var ikke selv paa Markedet,
Sammenstødet begyndte nok ved, at en fuld
Mand lavede Uorden, som havde til Følge, at
Gendarmerne traadte til og Sammenstødning
af Folk begyndte. Menneskemængden fulgte Gen-
darmene henad Kroen til, ^{til} Vest for denne paa
Landsvejen laa der Dynger af Sten (Skærver),
og disse regnede ned over Gendarmerne, nogle
slog med Stokke, og hvad de kunde gaa fat
paa. Gendarmerne trak blankt og huggede
omkring sig, Sorgenen, der var tilhest, blev
virket af Bladden, imidlertid var Herredsfogden,
Guldstøl, kommen til og befalede, at Gendarmerne
skulde rykke tilbage til deres Kvartier, Tjessprøj, der
laa et kort Stykke Vej Øst for Markedet. Vor
Søn Christian var ogsaa paa Markedet og havde
nok deltaget noget i Striden. Efter nogle

Dages Faldt kom der til Hjørring en Kommis-
sionsdommer ved Navn Jørgensen samt en køben-
havnsk Opdager, Petersen, og saa en Protokolfør-
lange blev derfra herfra Byen og fra V. Brønders-
lev og flere Speder tilbød at møde i Hjørring
for at afgive Forklaring, for derved at faa Oplys-
ning om, hvem der havde været Deltager i Slags-
maddet. Jeg blev ogsaa tilstaaet; men da jeg
ikke havde været paa Markedet, slap jeg let
fra Forhøret, der var i det hele taget megen
Uvillie mod at give Oplysninger i den Henseende;
men omvendt fik dog Opdageren, der færdede rundt
i Egen og gerne forklædt som civil gav sig i Sam-
tale med gamle Køber, opdagede saa meget, at der
skaffedes Visshed for, at c. 29 Personer havde været
med. Vor Søn Kristian fik 15 eller 20 Dages Vand og
Brod, nogle fik mindre, andre indtil 30 Dages Vand
og Brod. Der er ellers mange Ting at nævne om
den Tid; men dette maa være nok her.

Som et Kuriosum vil jeg nævne, at Jønsen-
ke Martin Jørgensen en Gang stod ved Stationen
i Brønderslev og saa, at Sendarmløjtnant Frisleben
stod paa Høllens Trappe, Jørgensen gik da hen
til Løjtnanten og beklagede sig over Sendarmerens
Opførsel i Q. Brønderslev navnlig over, at de gik
og kiggede ind af Vinduerne om Aftenen og over,
at Sendarmeren skibbede til Folk, de mødte paa
Gaden, naar disse ikke hurtigt nok vigede til
tilside, naar de mødte Sendarmerne. Frisleben
hørte roligt paa alt, hvad Jørgensen havde at sige,
da han var færdig, fik han det Svær, "Ja, jeg kender
jer nok derovre i Q. Brønderslev, I er nogle livlige Byer".

Kongen i
Salborg

Saa vidt jeg erindrer, var det vist i 1885, at der var Landmands- og Industriudstilling i Salborg, hvor Kong Christian den Tiende og Estrup vendtes. Der blev valgt en Deputation, der skulde stige tidens hos Kongen, for at formaa Kongen til at skille sig af med Estrup. Blade ne bragte Meddelelse om, at der vilde strømme mange mennesker til fra alle Egne af Landet, for at klargøre for Kongen den Uvilje, der var mod Estrup og Ministeriet, dette var vel nok Aarsagen til, at der om Natten forud for Kongens Luksus med Dampet til Salborg til Aabningsdagen var rekvireret 30 Dragoner tilhørt fra Randers til Salborg med Jernbanen. Da vi om Formiddagen havde taget Plads paa Dampskibspladsen, hvor Kongeskibet, Dampbrog, skulde lægge til med Kongen og hans Følge, mødte straks de 30 Dragoner og stillede sig op i to Rækker fra Landgangsbroen og ind mod Skottet, Dragonhestene med Bagdelen vendt mod Folkemængden, der trængte paa, for at høre og se paa saa nært Hold som muligt. Snart kom Damperen, Dampbrog, tilsyne og lagde kort efter til ved Bolværket lige for Dragonerne.

Fra den store Mængde led Raabene "Hed med Estrup!" "Hed med Estrup!" Ude paa Udstillingspladsen, den store Exerceplads, var rejst en stor Tribüne, hvorfra Udstillingen aabnedes og Premierne uddeltes, her havde de Kongelige taget Plads, jeg stod o. 60 Alen derfra og saa paa en Montre fra Hjøbenhavns Hesteskoefabrik, pludselig hørte jeg Raab fra Tribünen, jeg saa derhen, men

saa kin, at Folk styrtede ned af Trapperne, som
naar Biume sværmer ind af en Kube, da jeg
kom derhen var alle ogsaa Tilskuerne et langt
Spjække borte i Løb, hvad der var sket, blev jeg
ikke bekendt paa, og der blev senere nok at høre og
se paa. De Kongelige med Følge blev ved i sydøst-
lig Retning under stor Larm, iunderliden kunde
jeg høre. "Hed med Estrup", da Strømmen naaede
hen mod Hegnet, drejede den til højre i en Builangs
Hegnet, og det gik fort, for at komme nær de Kon-
gelige for rigtig at kunne se og høre, gik jeg i skraa
Retning hen ind et Punkt, som jeg kunde
naa for de Kongelige, her blev jeg staaende et
Minut eller to, indtil de kom. En Glarueske Ge-
lardi fra Ribe, som jeg kendte fra Landstingsval-
gene, kom nogle Skridt foran raabende. "Hed med
Estrup" som ogsaa blev raabt af den efterfølgende
Mængde, efter Gelardi kom en af Kongens Følge
og et Par Civile, deffter Kongen, en af Kongens Lejers
sbjergede med sin Faraly, for at holde Folk lidt
borte fra Kongen, jeg slog Følge med Obalsen inden
at raabe; inden inden videre drejede Kongen og hans
Lejagere ind i et Felt, et Par Civile tog Plads i
Tilbaadningen som Dørvogtere. Derefter spredtes Mæng-
den omkring paa Udsplidningspladsen. Jeg traf der
efter flere bekjendte baade her fra Byen og andre Steder,
blandt andre ogsaa vor Præst, Pastor Thygesen, jeg har
nok lov til at kalde ham min gode Ven indtagen
i Politik, han morede sig kostelig over, hvad Drago-
nerne havde idrettet paa Dampskibspladsen. Jeg havde
ingeninde set Estrup, og han lovede mig, at vise
mig ham, naar han i Kongens Følge kom ind af

Teltet, for at komme hen til det store Telt, hvor der skulde være Festmaaltid for Kongen og de indviede Højremand, jeg fik da ogsaa Estrup at se. En Tid efter at Festmaaltidet var begyndt, kunde vi pudenfor skaaende høre Leveraaben og Hærraerne inde i Teltet, efter en Tids Forløb lod det, som om et Bord valledes, og en Karlen som om det var Tallerkener og Glas, der sloges itü, endel Mæn- ner her strömmede ind af Teltet, vi troede, at der var opstaaet Slagsmaal derinde. Hvad der havde fore- gaaet, fik jeg ikke Rede paa, der sagdes forskelligt.

Deputationen fik ikke foretræde for Kongen, eller om jeg husker Rigt, dog har ikke Hensyn til dens Forlangende.

Angaaende Gendarmerne vil jeg nævne, at vi blev de mange Landstryggere hvit, og der har efter den Tid ikke været saa mange som for i Tidens

↙ i Landsbyer og her
Gendarmerne

Ønskes yderligere læsning om Provisorietiden og specielt om Gendarm- slaget henvises til bogen »Gendarmslaget« ved C. Nørrelykke. Udgivet af Brønderslev Sparekasse i 1970.

Den indeholder deltaljerede oplysninger samt ikke mindst henvisnin- ger til yderligere litteratur, der kan fremskaffes på biblioteket.

MARKEDSSCENE FRA VESTER BRØNDERSLEV 1863
Af Vilhelm Rosenstand